

11. Vaydov R.M.,Hulyev N.M. Obsledovanye y raskopky horodyshcha Torpahhala//Arkheolohycheskye y etnohrafyuycheskye yzyskanyya v Azerbaydzhane 1976 hoda. Baku: Elm, 1979, s.30-33.
26.12.2018

УДК 94(477): 930.85.

Остащук Віра

ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ГУБЕРНАТОРСТВА ТРАНСНІСТРІЇ

Публікація присвячена дослідженню органів виконавчої влади губернаторства Трансністрії. Актуальність проблеми обумовлена недостатньою вивченістю цієї сторінки історії окупації. Комплексного історичного дослідження присвяченого означеним проблемам на сьогодні не існує, хоча окремі аспекти окупаційної політики, в тому числі органи виконавчої влади розглядалися в контексті більш ґрунтовних робіт, присвячених добі окупації. Їх можна поділити на чотири групи: радянські, сучасні вітчизняні, американські, румунські та молдавські дослідники.

Джерельною базою статті є документи Державного архіву Одеської області та румунська періодична преса. Автор простежує становлення дирекцій - органів виконавчої влади, які займалися питаннями адміністрування, юстиції, фінансів, комерції, праці, індустрії, харчової промисловості, агрокультури, монополії, економіки, культури, охорони здоров'я, шляхів сполучення, зв'язку тощо.

Відзначається, що міський голова Г.Пинтя відразу сконцентрував у своїх руках досить велику владу: навіть кілька дирекцій губернаторства були підпорядковані водночас і йому і губернатору Трансністрії Г.Алексяну. Поступово частина відділів дирекцій, кількість яких постійно зростала, перейшла у повне підпорядкування муніципалітету.

В примарії Одеського муніципалітету, було запроваджено 5 секторів: економічний, сектор комунальних підприємств, сектор культури та комунального майна, сектор громадянського стану та технічний сектор.

Таким чином, румунська влада сподіваючись на майбутнє входження Трансністрії до Румунського Королівства, намагалася наблизити адміністративно- територіальний апарат до існуючого на інших окупованих нею територіях. Створення органів виконавчої влади (дирекцій) носило прагматичний характер: стабілізувати та забезпечити управління в Трансністрії, зокрема Одесі, щоб максимально використати матеріальні та людські ресурси для власних потреб.

Ключові слова: румунська адміністрація, органи виконавчої влади, губернатор, дирекція, Трансністрія, Одеса.

Ostashchuk Vira

ADMINISTRATIVE CONTROLS OF THE EXECUTIVE AUTHORITY OF TRANSNISTRY HUBERNOTRATION

The publication is devoted to the study of the executive administrative controls of the Transnistrian governorate. The urgency of the problem is due to insufficient study of this page of the history of occupation. Today, there is no comprehensive historical study devoted to these problems, although some aspects of occupation policy, including those of executive power, were considered in the context of more thorough works devoted to the era of occupation. They can be divided into four groups: Soviet, modern domestic, American, Romanian and Moldovan researchers.

The source of the article is the documents of the State Archives of the Odessa region and the Romanian periodical press. The author traces the formation of directorates - administrative controls dealing with administration, justice, finance, commerce, labor, industry, food industry, agro-culture, monopoly, economy, culture, health care, communications and the others.

It is noted that the mayor G. Pintia immediately concentrated in his hands a fairly large power: even several directorates of the governorship were subordinated to him and the governor of Transnistria G. Alexianu. Gradually, part of the directorate's departments, whose number was constantly growing, became fully subordinated to the municipality. In the ghost of the Odessa municipality, 5 sectors were introduced: economic, utilities sector, culture and communal sector, civil society and technical sector.

So, the Romanian authorities, hoping for the future of the Transnistrian accession to the Romanian Kingdom, tried to bring the administrative-territorial apparatus closer to the one existing in other territories that were occupied by it. Creation of executive administrative controls (directorates) was pragmatic: to stabilize and secure management in Transnistria, in particular Odesa, in order to maximize the use of material and human resources for their own needs.

Key words: Romanian administration, administrative controls, governor, directorate, Transnistria, Odessa.

Остащук Вера

ОРГАНЫ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ ГУБЕРНАТОРСТВА ТРАНСНИСТРИИ

Публикация посвящена исследованию органов исполнительной власти губернаторства Транснистрии. Актуальность проблемы обусловлена недостаточной изученностью этой страницы истории оккупации. Комплексного исторического исследования посвященного указанным проблемам на сегодня не существует, хотя отдельные аспекты оккупационной политики, в том числе органы исполнительной власти рассматривались в контексте общих работ, посвященных эпохе оккупации. Их можно разделить на четыре группы: советские, современные отечественные, американские, румынские и молдавские исследователи.

Источниковой базой статьи являются документы Государственного архива Одесской области и румынская

периодическая печать. Автор прослеживает становление дирекций – органов исполнительной власти, занимавшиеся вопросами администрирования, юстиции, финансов, коммерции, труда, промышленности, пищевой промышленности, агрокультуры, монополии, экономики, культуры, здравоохранения, путей сообщения, связи.

Отмечается, что городской голова Г. Пинтя сразу сконцентрировал в своих руках достаточно большую власть: даже несколько дирекций губернаторства были подчинены одновременно и ему и губернатору Транснистрии Г. Александру. Постепенно часть отделов дирекций, количество которых постоянно росло, перешла в полное подчинение муниципалитета.

В примарии Одесского муниципалитета, было введено 5 секторов: экономический, сектор коммунальных предприятий, сектор культуры и коммунального имущества, сектор гражданского состояния и технический сектор.

Таким образом, румынские власти в надежде на будущее вхождение Транснистрии в к Румынское Королевство, пытались приблизить административно-территориальный аппарат к существующему на других оккупированных ею территориях. Создание органов исполнительной власти (дирекций) носило прагматический характер: стабилизировать и обезопасить управления в Транснистрии, в частности Одессе, чтобы максимально использовать материальные и человеческие ресурсы для собственных нужд.

Ключевые слова: румынская администрация, органы исполнительной власти, губернатор, дирекция, Транснистрия, Одесса.

DOI: 10.32680/2409-9260-2018-11-263-250-261

Постановка проблеми. Період Другої світової війни та окупації залишається однією з найбільш гострих в українському суспільстві тем. Відтак, потребує незаангажованого, об'єктивного, позбавленого міфологізації, нових дослідницьких методик та наукового інструментарію. Серед дослідних лаку

в історіописанні Другої світової війни в Україні є румунська окупаційна політика, зокрема управління губернаторством Трансністрія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Комплексного історичного дослідження присвяченого означеним проблемам на сьогодні не існує, хоча окремі аспекти окупаційної політики, в тому числі органи виконавчої влади розглядалися в контексті більш ґрунтовних робіт, присвячених добі окупації. Їх можна поділити на чотири групи: радянські (Левит И.Э., Єгоров В.Ф., Зотов Н.І. [1]), сучасні вітчизняні (Щетников В.П., Левченко Ю.І., Дейнека Н. [2]), американські (А. Даллін[3]), румунські та молдавські (А. Габор, О. Веренка, Р. Соловей[4]) дослідники.

Джерельною базою дослідження є фонди Державного архіву Одеської області та румунська періодична преса, яка виходила у 1941 – 1944 рр. в Одесі, зокрема «Одесская газета», «Одесса», «Молва».

Виділення невирішених частин проблеми.

Актуальність проблеми обумовлена недостатньою вивченістю цієї сторінки історії окупації. Без вивчення окреслених проблем неможливе цілісне бачення історії Другої Світової війни.

Виходячи з цього, **метою даної роботи** є аналіз органів виконавчої влади.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Участь Румунії у німецько-радянській війні на боці Німеччини дослідники пов'язують у першу чергу з територіальними претензіями Румунії, а саме з прагненням повернути території Бессарабії та Північної Буковини, які 28 червня 1940 р. румунський уряд змушений був передати Радянському Союзу. Пізніше І. Антонеску стверджував, що Гітлер запевняв: за «допомогу у війні Румунія зможе окупувати радянську територію аж до Дніпра», а Німеччина допоможе не тільки повернути втрачені території, а й завоювати нові [5, с.7].

Одеса була включена до складу губернаторства Трансністрія, куди входили лівобережна частина Молдови, Одеська область, південна частина Вінницької області, західні

райони Миколаївської області. З 19 серпня центр губернаторства розташовувався у місті Тирасполь, а 17 жовтня 1941 р. його було перенесено до Одеси [6,с.262].

Міста Одеса та Тирасполь були виділені в окремі муніципалітети, примарії яких підпорядковувались безпосередньо губернаторові. На чолі Одеської примарії стояв генеральний примар (міський голова), який здійснював керівництво містом через систему дирекцій аналогічно губерньському адміністративному апарату. Очільником одеського муніципалітету (міським головою) постановою губернатора Трансністрії було призначено Германа Пинтю (1894 –1967), румунського політика, родом з Бессарабії.

Апаратом виконавчої влади губернатора Трансністрії стали дирекції, які займалися питаннями адміністрування, юстиції, фінансів, комерції, праці, індустрії, харчової промисловості, агрокультури, монополії, економіки, культури, охорони здоров'я, шляхів сполучення, зв'язку тощо. Слід зауважити, що Г. Пинтя відразу сконцентрував у своїх руках досить велику владу: навіть кілька дирекцій губернаторства були підпорядковані водночас і йому, і губернатору Трансністрії Г. Алексяну. Поступово частина відділів дирекцій, кількість яких постійно зростала, перейшла у повне підпорядкування муніципалітету.

У 1943 р., згідно з постановою № 2058 від 10 травня 1943 р., підписаною губернатором Трансністрії проф. Г. Алексяну, в організації адміністрації примарії Одеського муніципалітету відбулося збільшення повноважень примаря Одеського муніципалітету Г. Пинті [7]. В примарії Одеського муніципалітету, згідно з постановою № 578 від 25 травня 1943 р., запроваджувалися 5 секторів: економічний, сектор комунальних підприємств, сектор культури та комунального майна, сектор громадянського стану та технічний сектор.

Економічний сектор під керівництвом В. Кіореску у своєму розпорядженні мав дирекцію постачання. Сектор комунальних підприємств, очолюваний Є. Сінікліу, завідував дирекціями водогону та каналізації, трамваю, дач, парків та садів, електротехнічною дирекцією. Секторові культури та

комунального майна підпорядковувалися дирекції культури, експлуатації нерухомості, інвентарна дирекція. Його очолив К. Видрашку. Сектор громадянського стану, який очолював М. Заєвлошин, була підзвітна дирекція громадянського стану. Технічному секторові, очолюваному В. Кундертом, підпорядковувалася технічна дирекція.

Під прямим керівництвом примарії, відповідно до постанови №5184 від 27 травня 1943 р., підписаної генеральним примарем Г. Пинтею, залишалися адміністративна, фінансова, медико-санітарна дирекції, дирекція оздоровлення міста та транспорту, патронажна рада і бюро соціального захисту [8].

Управління містом, таким чином, здійснювалося через систему дирекцій, дослідження діяльності яких дає можливість скласти загальне уявлення про основні напрями політики румунської влади, а також окреслити стратегічні плани окупантів щодо післявоєнного майбутнього цього регіону.

Розглянемо діяльність дирекцій, повноваження яких безпосередньо стосувалася функціонування освітніх та науково-дослідних установ міста Одеси.

Центральним органом загального характеру була адміністративна дирекція, яка займалася організацією та функціями адміністративного апарату з усіх питань. За пропозицією цієї дирекції, з метою нагляду та контролю у справах управління, в усіх дирекціях було створено спеціальні приймальні комісії, через загальну ресстратуру яких було отримано та розподілено 24657 прохань та звернень, розглянуто 220 скарг [9, арк.1-162]. Публікація подібних даних у пресі створювала ілюзію тісної співпраці адміністрації з місцевим населенням.

Основним завданням фінансової дирекції була нормалізація фінансових відносин між муніципальними відділами у межах бюджетних установ і встановлення контролю над управлінням муніципальним майном.

Дирекція постачання вжила необхідних заходів для відновлення роботи харчової промисловості, займалася розподілом нафтопродуктів та вугілля, постачанням дровами, в тому числі і навчальним закладам, причому такий розподіл

розпочинався з весни, задовго до початку опалювального сезону [10].

Суттєвих змін зазнала система торгівлі. Якщо зарадянської влади вона була монополізована державою, то дирекція постачання зробила ставку на приватну ініціативу, в результаті чого за часи румунської влади 95 % торгівлі належало приватним особам. Важливо підкреслити, що 5% торгівельних операцій у місті здійснювалося владними органами (губернаторством та примаріями муніципалітету) [11], причому торгівельною мережею дирекції були охоплені в першу чергу робітники та службовці підприємств та установ. Решта населення постачалася продовольством в муніципальних магазинах за картками. Активно діяв відділ закупівель, який займався заготівлею харчових продуктів. Окрему увагу було приділено контролю за цінами, що здійснювався шляхом продажу відділом продуктів на міських ринках за цінами, набагато нижчими, ніж у приватних підприємств. Такі дії влади мали сприяти зниженню комерційних цін на ринках.

Отже, аналіз діяльності даного відділу свідчить про використання регуляторних важелів у сфері розподілу продуктів харчування та предметів першої необхідності.

За даними періодичних видань, румунська влада приділяла увагу соціальному захисту населення та благодійності. В цьому напрямку діяла Рада патронажу та суспільних справ, яку очолювала Л. Пинтя. За часи окупації було прийнято 6315 прохань про допомогу, проведено 5063 обстежень за місцем проживання малозабезпечених [12]. Установи соціального захисту 1 червня 1943 р. були передані місцевому патронажному комітету. Особливо детально висвітлювалася робота комітету дамського патронажу. Робився наголос на тому, що комітет при Одеському муніципалітеті допомагав найбільш нужденним людям похилого віку [13]. Так, у квітні була організована лотерея, яка дала значний прибуток грошима та речами. Гроші були використані на допомогу бідним, а речі (подушки, ковдри, простирадла, рушники, посуд та ін.) були передані лікарням, дитячому притулку, інвалідним будинкам. За роки окупації, стверджували газети, на користь

бідних були отримані наступні кошти: допомога губернаторства – 62 120 РККС; допомога Одеської примарії – 47 059 РККС; суспільні збори, лотереї, концерти – 150 639 РККС; добровільні пожертви за закликом Комітету – 123 555 РККС. Усього 383 373 РККС [14].

Крім того, жіночим патронажем були взяті під опіку безпритульні дівчата віком від 15 до 19 років, колишні вихованки дитячого будинку при джутовій фабриці. Вони отримали харчування і за сприяння патронес були влаштовані на роботу на підприємствах міста[15]. Дитячий будинок на 7-й станції Великого Фонтану, на прохання комітету жіночого патронажу, було переведено у нову будівлю, «де малята стали жити у більш сприятливих гігієнічних умовах» [16].

Висвітлювалися у пресі також випадки всиновлення: так, «пані Мушицяну, член комітету дамського патронажу, всиновила семирічного Миколу Іванова, круглого сироту, взятого з дитячого будинку...» Було засновано будинок примусового виховання неповнолітніх безпритульних, пізніше переданий Інспекторату в'язниці губернаторства Трансністрія [17].

Таким чином, висвітлення діяльності цієї дирекції у пресі мало на меті формування образу «доброї» та «справедливої» румунської влади, яка опікується соціальним захистом найбільш незахищених прошарків населення.

Висновки. Створення органів виконавчої влади (дирекцій) носило прагматичний характер: стабілізувати та забезпечити управління в Трансністрії, зокрема Одесі, щоб максимально використати матеріальні та людські ресурси для власних потреб.

Література

1. Левит И.Э. Участие фашистской Румынии в агрессии против СССР. Истоки, планы, реализация(1.09.1939 – 19.11.1942) – Кишинев. – 1981. – С.319; Єгоров В.Ф., Зотов Н.І. 907 дней в тылу врага.–Одесса: Маяк, 1969.–74с.

2. Щетніков В. П. Роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945) // Історія Одеси – Одеса : Друк, 2002. – С. 397–414; Левченко, Ю.І. Особливості реалізації політики окупаційної влади в адміністративно-територіальних одиницях України 1941 – 1944 рр. : автореферат дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. І. Левченко; наук. кер. К. П. Двірна ; М-во освіти і науки України ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. –22 с.; Дейнека Н.Боротьба підпільників і партизан південно-західної України і Молдавії проти румунського окупаційного режиму (1941-1944 рр.) : дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Дейнека Н. В. ; - Одеса, 2007. - 240 с.

3. Dallin A. Odessa, 1941–1944: a Case Study of Soviet Territory Under Foreign Rule.– Santa Monica, 1957.– 296 p.

4. Adrian Gabor, Adrian Nicolae Petcu Biserica ortodoxă și evreii în timpul lui Antonescu. "Dosarele Istoriei", nr. 11 (75), 2002; Verenka O. Administratiacivilă română în Transnistria - Chisinau, 1993; Rodica Solovei Activitatea Guvernului Transnistriei în domeniul social-economic și cultural: 19 ian. 1941 - 29 ian. 1944. Iasi, 2004.

5. Косик Володимир. Україна і Німеччина у Другій світовій війні / Наукове товариство імені Т. Шевченка у Львові; Українознавча бібліотека НТШ. – Париж; Нью-Йорк; Львів: 1993. – 684 с.

6. Левит И. Э. Крах политики агрессии диктатуры Антонеску (19. XI. 1942 – 23. III. 1944)/Левит И.Э. – Кишинев: Штиинца, 1983.-376 с.

7. Одесская газета. –1943. – 16 октября.

8. Одесская газета. –1943. – 16 октября.

9. Ф.Р. 2242. – Оп.4. – Спр.1. –162 арк.

10. Молва. – 1943. – 23 января.

11. Одесская газета. – 1943. – 16 октября.

12. Одесская газета – 1943. – 16 октября.

13. Молва. – 1943. – 27 января.

14. Одесская газета. –1943. –16 октября.

15. Молва. – 1943. – 24 января.

16. Молва. – 1942. – 22 декабря.

17. Одесская газета. – 1943. –16 октября.

1. Levy` t Y`.Э. Uchasty`e fashy`stskoj Rumyny`y` v agressy`y` proty`v SSSR. Y`stoky`, планы, realy`zacy`ya(1.09.1939 – 19.11.1942) – Ky`shy`nev. – 1981. – S.319; Yegorov V.F., Zotov N.I. 907 dnei v tyluvraga.–Odessa: Mayak, 1969.–74s.

2. Shhetnikov V. P. Roky` Vely`koï` Vitchy`znyanoi` viy`ny` (1941-1945) // Istoriya Odesy` – Odesa : Druk, 2002. – S. 397–414; Levchenko, Yu.I. Osobly`vosti realizaciyi polity`ky` okupacijnoyi vlydy` v administraty`vno-tery`torial`ny`x ody`ny`cyax Ukrayiny` 1941 – 1944 rr. : avtoreferat dy`s. ... kand. ist. nauk : 07.00.01 / Yu. I. Levchenko ; nauk. ker. K. P. Dvirna ; M-vo osvity` i nauky` Ukrayiny` ; Nacional`ny`j pedagogichny`j universy`tet imeni M. P. Dragomanova. –22 s.; Dejneka N.Borot`ba pidpil`ny`kiv i party`zan pivdenno-zaxidnoyi Ukrayiny` i Moldaviyi proty` rumuns`kogo okupacijnogo rezhy`mu (1941-1944 rr.) : dy`s... kand. ist. nauk: 07.00.02 / Dejneka N. V. ; - Odesa, 2007. - 240 s.

3. Dallin A. Odessa, 1941–1944: a Case Study of Soviet Territory Under Foreign Rule.– Santa Monica, 1957.– 296 p.

4. Adrian Gabor, Adrian Nicolae Petcu Bisericaortodoxã si evreii in timpul lui Antonescu. "Dosarile, Istoriei", nr. 11 (75), 2002: Verenka O. Administratiacivilã romãnã in; Transnistra - Chisinãu, 1993;Rodica Solovei ActivitateaGuvernamintului Transnistriei on domeniul social-economic si cultural: 19auq.1941 -29 ian.1944.Iasi, 2004.

5. Kosy`k Volody`my`r. Ukrayina i Nimechchy`na u Drugij svitovij vijni / Naukove tovary`stvo imeni T. Shevchenka u L`vovi; Ukrayinoznavcha biblioteka NTSh. – Pary`zh;N`yu-Jork;L`viv: 1993. – 684 c.

6. Levy` t Y`. Э. Krax poly`ty`ky` agressy`y` dy`ktatury Antonesku (19. XI. 1942 – 23. III. 1944)/Levy` t Y`.Э. – Ky`shy`nev: Shty`y`ncza, 1983.-376 s.

7. Odesskaya hazeta. –1943. – 16 oktyabrya.

8. Odesskaya hazeta. –1943. – 16 oktyabrya.

9. F.R. 2242. – Op.4. – Spr.1. –162 ark.

10. Molva. – 1943. – 23 yanvarya.

11. Odesskaya hazeta. – 1943. – 16 oktyabrya.

12. Odesskaya hazeta. – 1943. – 16 oktyabrya.
13. Molva. – 1943. – 27 yanvarya.
14. Odesskaya hazeta. –1943. –16 oktyabrya.
15. Molva. – 1943. – 24 yanvarya.
16. Molva. – 1942. – 22dekabrya.
17. Odesskaya hazeta. – 1943. –16 oktyabrya.

27.12.2018